

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ผลิตชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
ประเทศไทย

A MODEL STRENGTHENING IN OF PRODUCER COMMUNITY GROUPS IN
UPPER NORTHEAST THAILAND

กนกกร สุทธิอาจ¹, ประจัญ กิ่งมิ่งแอ²,
ธนกฤต ทูริสุทธิ³

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการกลุ่มผู้ผลิตชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2) กำหนดรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ผลิตชุมชน ประชากร 327 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 15 คนและผู้เชี่ยวชาญ 15 คน ใช้แบบสอบถาม แบบบันทึกข้อมูล และแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

สภาพปัญหาได้แก่ 1) ด้านการตลาด 2) ด้านการผลิต 3) ด้านการบริหารจัดการและ 4) ด้านทุน ความต้องการ ได้แก่ 1) ด้านการตลาด 2) ด้านการผลิต และ 3) ด้านการบริหารจัดการและรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ผลิตชุมชน 4 ด้าน 18 กิจกรรม ได้แก่ 1) ด้านกลยุทธ์ทางการตลาด 2) ด้านกระบวนการผลิตสินค้าและบริการ

และ 3) ด้านการบริหารจัดการเมื่อประเมินรูปแบบพบว่า ทุกด้านค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 ด้านความเป็นประโยชน์ประเมินมาตรฐานด้านความเหมาะสมและประเมินมาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุมพบว่าทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 สรุปว่าผ่านการประเมินสามารถนำไปใช้ปฏิบัติจริงได้

คำสำคัญ: การเสริมสร้างความเข้มแข็ง กลุ่มผู้ผลิตชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประเทศไทย

Abstract

This research were: 1) to study problems and needs of the community producers 2) to determine the models for the strengthening of the producers. Population 3 2 7 . Professional 15 and experts 15. Research tools used was a questionnaire,

¹นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา ปรัชญาคุชกุ์บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

²อาจารย์สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

³อาจารย์สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

recording information and analyzed data using basic statistics.

The research found that

The problems 1) the marketing 2) the production 3) the management. Demand in descending order include: 1) the marketing 2) the production. 3) the management and Determination of model 4 sides and 18 activity include 1) the marketing strategy 2) the production of goods and services 3) The management. When evaluating the model. Found that all models an average of more than 3.51.

Keywords: Strengthening Of Producer, Producer Community Groups, Upper Northeast Thailand

บทนำ

รัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคง โดยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้จากการพัฒนาอาชีพในการสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนเชื่อมโยงไปสู่การดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product) หรือเรียกย่อว่า โอท็อป (OTOP) เริ่มดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2544 จนถึงปัจจุบัน มีเป้าหมายสนับสนุนผลิตภัณฑ์ลักษณะเฉพาะที่ผลิตและจำหน่ายในท้องถิ่นแต่ละตำบล โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นแนวทางหนึ่งที่จะสร้างความเจริญแก่ชุมชนให้สามารถยกระดับ

ฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นสามารถจำหน่ายในตลาดทั้งภายในและต่างประเทศผลิตภัณฑ์ไม่ได้หมายถึงตัวสินค้าเพียงอย่างเดียวแต่เป็น กระบวนการทางความคิดรวมถึงการบริการ การรักษาภูมิปัญญาไทยศิลปวัฒนธรรมประเพณี การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพจากนโยบายดังกล่าวจะทำให้ผู้ผลิตสินค้าและบริการมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการรวมกลุ่มเพื่อพึ่งตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างงานและรายได้ การดำเนินธุรกิจมีหลายระดับทั้งกลุ่มที่มีศักยภาพสามารถทำการผลิตเชิงธุรกิจได้และยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (ปี 2556-2558) ของกรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดวิสัยทัศน์คือ ยกกระดับโอท็อปต่อยอดสู่สากล ซึ่งเป้าหมายคือผลิตภัณฑ์โอท็อป ได้รับการพัฒนา ยกกระดับมาตรฐานคุณภาพสินค้าและบริการเข้าถึงแหล่งทุนและการ ตลาดเชิงรุกทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีประเด็นยุทธศาสตร์ดังนี้ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์ (Quadrant) ให้มีศักยภาพการแข่งขันสูงขึ้นสามารถขยายฐานสู่ตลาดต่างประเทศได้มากขึ้น ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาระบบสนับสนุนโอท็อป โดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างบูรณาการทั้งระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและท้องถิ่น เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน OTOP และการเพิ่มยอดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP ให้สูงขึ้นตามเป้าหมายที่รัฐบาลตั้งไว้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2558:11) ซึ่งผลการดำเนินการที่ผ่านมาผู้ผลิตยัง

มีปัญหาบางประการ เช่น คุณภาพของผลผลิตที่ไม่สม่ำเสมอ ทั้งในแง่จำนวนที่ผลิตได้ หรือคุณภาพที่ไม่ได้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ไม่มีมาตรฐาน ไม่ตรงตามความต้องการของตลาด หากกลุ่มผู้ผลิตได้รับความช่วยเหลือในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และได้รับการส่งเสริมให้กลุ่มอาชีพเหล่านี้ ทำการผลิตสินค้าตามความถนัดและความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น การส่งเสริมการพัฒนา ด้านการตลาดเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตและการตลาด จะส่งผลให้กลุ่มผู้ผลิตสามารถสร้างชุมชนที่มั่นคงทั้งด้านการงาน และมีรายได้ที่มั่นคงยั่งยืนต่อไป (ธเนศ ศรีวิชัยลัมพันธ์, 2555: 7)

อีกทั้งจากวิกฤติเศรษฐกิจโลกที่เกิดขึ้นในช่วงที่ปี 2551 ที่ผ่านมามีไทยต้องพึ่งพาต่างประเทศ การพัฒนาที่เน้นภาคอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ยังคงพึ่งเทคโนโลยีและปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศ และการส่งออกเป็นหลักทำให้เสี่ยงต่อการได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกการผลิตยังคงใช้ทุนและแรงงานราคาถูกที่มีความสามารถในการผลิตต่ำ มีการขาดดุลการค้าที่เพิ่มขึ้นเกือบ 4 เท่าตัว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา การเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2553: 15) นอกจากนี้ยังพบปัญหาของผู้ประกอบการในประเทศไทยว่า มีปัญหาในการดำเนินธุรกิจ ได้แก่ 1) ปัญหาด้านเงินทุน ผู้ประกอบการยังขาดแคลนเงินทุน ทำให้ต้องกู้ยืมจากแหล่งสินเชื่อนอกระบบ 2) ปัญหาด้านการบริหารจัดการและการตลาดผู้ประกอบการจำนวนมาก ซึ่งเป็นปัญหาด้านจำนวนคู่แข่งที่เพิ่มขึ้นลูกค้าน้อยลง นอกจากนี้ทำเลที่ตั้งของกิจการที่ไม่ดี และยังขาดการรวมกลุ่มหรือเครือข่ายไม่สามารถบริหารต้นทุนให้ต่ำลงและแข่งขันกับธุรกิจอื่นได้ (สถาบันวิจัยเพื่อ

การพัฒนาประเทศไทย, 2552: 8)

สำหรับปัญหาการดำเนินงานของผู้ผลิต OTOP ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน แม้ว่าจะมียอดขายหน่วยผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นทุกปี แต่จำนวนผู้ผลิตที่อยู่ในกลุ่ม Quadrant D เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากกว่ากลุ่มอื่น ผู้ผลิตกลุ่มนี้มีลักษณะเป็นกลุ่มปรับตัวเพื่อเข้าสู่ห่วงโซ่อุปทานการผลิต: สินค้ามีคุณภาพ/ราคาต่ำและผลิตได้จำนวนน้อย หากผู้ผลิตสินค้าในกลุ่มนี้มีการพัฒนากลุ่มให้มีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการจะทำให้สามารถผลิตสินค้ามีคุณภาพราคาสูงและผลิตได้ในปริมาณที่มาก จะส่งผลให้ผู้ผลิตมีรายได้เพิ่มมากขึ้น และนำไปสู่กลุ่มผู้ผลิตที่เข้มแข็งและมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤตติกา แสนโงชน์ (2546: 2) ได้กล่าวว่า จากการเปิดเสรีส่งผลให้สถานการณ์แข่งขันทางธุรกิจที่รุนแรง ซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงผล กระทบได้ ดังนั้นประเทศต่าง ๆ ล้วนหันมาให้ความสำคัญกับการเพิ่มศักยภาพของชุมชน และใช้จุดแข็งของชุมชนทางด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญา เพื่อเชื่อมโยงสู่ภาคการผลิตและบริการ ในการสร้างสัญลักษณ์และขยายโอกาสทางการตลาดมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ต้องปรับตัวรับการแข่งขันที่เข้มข้นขึ้นและเกิดต้นทุนในการปรับตัวโดยเฉพาะสินค้าที่มีศักยภาพในการส่งออกรวมถึงสินค้าที่ตรงกับความต้องการของตลาดประเทศเพื่อนบ้านก็เผชิญปัญหาดังกล่าวเช่นเดียวกัน

สภาพปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องดำเนินการแก้ไขและให้ความช่วยเหลือโดยความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและภาค เอกชนในการที่จะกระตุ้นสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนสามารถมีอาชีพ

เพื่อจะมีรายได้หาเลี้ยงตนเองโดยการพัฒนาส่งเสริมอาชีพเข้าสู่ธุรกิจขนาดย่อมแบบพึ่งตนเองได้ จากการใช้ภูมิปัญญาจะทำให้ชุมชนมีรายได้ที่ยั่งยืนที่เกิดจากคนในชุมชนได้รู้จักเรียนรู้ที่จะร่วมกันคิดร่วมกันทำร่วมกันเป็นเจ้าของและร่วมกันรับผลในการทำงานร่วมกัน (นันทิ ขจรกิตติยา, 2550: 16) การให้การสนับสนุนและยังเป็นนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลในการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก เพื่อเป็นการเสริมสร้างให้กลุ่มหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ มีรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

จากข้อมูลทีกล่าวมาข้างต้นและในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นเจ้าหน้าที่ที่ให้การส่งเสริมสนับสนุนผู้ผลิตชุมชน เล็งเห็นความสำคัญในความเป็นมาและปัญหาดังกล่าว จึงสนใจจะทำการศึกษา เรื่องรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้ผลิตภาคตะวันออก ฉียงเหนือตอนบน ประเทศไทย ผลการวิจัยที่ได้นักวิชาการ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและกลุ่มผู้ผลิตชุมชน ตลอดจนกลุ่มอาชีพต่างๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง และส่งเสริมกิจกรรมโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ให้เกิดความยั่งยืนได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความ ต้องการกลุ่มผู้ผลิตชุมชนภาคตะวันออก ฉียงเหนือตอนบน ประเทศไทย
2. เพื่อกำหนดรูปแบบ การเสริมสร้างความ

เข้มแข็งกลุ่มผู้ผลิตชุมชนภาคตะวันออก ฉียงเหนือตอนบน ประเทศไทย

วิธีการศึกษา

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการกลุ่มผู้ผลิตชุมชน ภาคตะวันออก ฉียงเหนือตอนบนประเทศไทยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากร ได้แก่ กลุ่มผู้ผลิตชุมชน ภาคตะวันออกฉียงเหนือตอนบน จำนวน 5 จังหวัด กลุ่มตัวอย่าง 327 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสอบถามลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 กำหนดรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ผลิตชุมชนภาคตะวันออก ฉียงเหนือตอนบนประเทศไทย กลุ่ม เป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมกลุ่มผู้ผลิตชุมชน จำนวน 30 คน เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัยแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการบันทึกเทป จดบันทึกการสนทนาด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยโดยการสังเคราะห์และสรุป จากนั้นทำการประเมินรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ผลิตชุมชนภาคตะวันออกฉียงเหนือตอนบน ประชากร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมิน 4 ด้าน คือ ได้แก่ มาตรฐานความเป็นไปได้ มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์มาตรฐานด้านความเหมาะสม มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5

ระดับ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินต้องมีค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.51

ผลการศึกษา

จากผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ผลิตชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประเทศไทยสรุปผลการวิจัย 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการกลุ่มผู้ผลิตชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ภาพรวมพบว่า ค่าเฉลี่ยระดับปัญหาเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ลำดับที่ 1 ด้านการตลาด ($\bar{X} = 3.19, S.D = 1.235$) ลำดับที่ 2 ด้านการผลิต ($\bar{X} = 3.15, S.D = 1.144$) ลำดับที่ 3 ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 3.10, S.D = 1.100$) และ ลำดับที่ 4 ด้านทุน ($\bar{X} = 2.94, S.D = 1.090$) และค่าเฉลี่ยระดับความต้องการเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ลำดับที่ 1 ด้านการตลาด ($\bar{X} = 4.14, S.D = .962$) ลำดับที่ 2 ด้านการผลิต ($\bar{X} = 4.11, S.D = .933$) ลำดับที่ 3 ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 4.07, S.D = .943$) และลำดับที่ 4 ด้านทุน ($\bar{X} = 4.02, S.D = .985$)

ส่วนที่ 2 ผลการกำหนดรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ผลิตชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนประเทศไทยได้ 4 ด้านได้แก่ 1) การเสริมสร้างความเข้มแข็งกลยุทธ์ทางการตลาดของกลุ่มผู้ผลิตชุมชน 2) การเสริมสร้างความเข้มแข็งกระบวนการผลิตสินค้าและบริการของกลุ่มผู้ผลิต

ชุมชน 3) การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการของกลุ่มผู้ผลิตชุมชน 4) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ผลิตชุมชนด้านทุน เมื่อประเมินรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ผลิตชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 4 ด้านคือประเมินมาตรฐานความเป็นไปได้ ประเมินมาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ประเมินมาตรฐานด้านความเหมาะสมประเมินมาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม พบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 สรุปว่าผ่านการประเมิน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้สรุปและอภิปรายผลที่น่าสนใจ ดังนี้ ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการกลุ่มผู้ผลิตชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่าปัญหา ลำดับที่ 1 ด้านการตลาด ลำดับที่ 2 ด้านการผลิต ลำดับที่ 3 ด้านการบริหารจัดการ และ ลำดับที่ 4 ด้านและค่าเฉลี่ยระดับความต้องการเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ลำดับที่ 1 ด้านการตลาดลำดับที่ 2 ด้านการผลิตลำดับที่ 3 ด้านการบริหารจัดการและ ลำดับที่ 4 ด้านทุน สอดคล้องกับงานวิจัยของ งานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มอาชีพ ผู้วิจัยศึกษางานวิจัยของ กฤตติกา แสนโกชน (2546) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของธุรกิจชุมชน : กรณีศึกษาสินค้าหัตถกรรมของจังหวัดอุดรธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป ปัญหาการดำเนินงานของธุรกิจชุมชน สร้างรูปแบบและพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานธุรกิจชุมชน ผลการศึกษาพบว่า มีขั้นตอนการสร้างรูปแบบดังนี้ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาในการดำเนินธุรกิจชุมชน 1) สร้าง

รูปแบบในการพัฒนาศักยภาพตามความต้องการของกลุ่มธุรกิจชุมชนด้วยการวิพากษ์รูปแบบโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบ นำรูปแบบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มธุรกิจ 1 กลุ่มประเมินผลการทดลอง สำหรับ รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานธุรกิจชุมชน ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาศักยภาพการบันทึกข้อมูลการดำเนินงานของกลุ่มธุรกิจให้ถูกต้องโดยการสร้างคู่มือการบันทึกบัญชีแบบง่ายๆ และด้าน การพัฒนาศักยภาพฝ่ายการตลาด โดยสร้างคู่มือการตลาดชุมชน

ส่วนอมรา รัตตากร,สุภาพร ต้นตีสันติสม, จิรวรรณ ปลั่งพงษ์พันธ์, ศรัณยธร พันธุ์วาสนา,และช่อพฤกษา เวียงนนท์ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์นมไม้ ชุมชนซอยโรงน้ำแข็ง เขตตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เอื้อต่อความสำเร็จวิสาหกิจชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยและเงื่อนไขที่เอื้อต่อความสำเร็จวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 1) ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาของชุมชน จะต้องมีการเรียนรู้ถ่ายทอด การอนุรักษ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2) การผลิตต้องเลือกวัตถุดิบที่ตอบสนองตลาดและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รักษาเอกลักษณ์ของการผลิต 3) การลงทุนควรยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยเลือกลงทุนที่เหมาะสม มีการใช้ความรู้ด้านการเงินและการบัญชีมาช่วยไม่ให้โลกและไม่ลงทุนเกินกำลัง และยุพินเถื่อนศรี (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มผู้ผลิตหอมแดงจังหวัดอุดรธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งใน

การแข่งขันของกลุ่มผู้ผลิตหอมแดงจังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า ขั้นตอนในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมคนหรือการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ประกอบด้วย การค้นหาทรัพยากรบุคคล การออกแบบองค์ความรู้ที่จะถ่ายทอด การคัดเลือกวิธีการถ่ายทอดความรู้ ขั้นตอนที่ 2 กำหนดประเด็นปัญหา ประกอบด้วย ศึกษาสภาพการผลิต การตลาด การรวมกลุ่ม ความต้องการในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนากิจกรรมทางเลือก ประกอบด้วยออกแบบกระบวนการเพื่อจัดองค์กรและการบริหารจัดการกลุ่ม การส่งเสริมการวางแผนแบบมีส่วนร่วม การดำเนินกิจกรรมและประเมินผล การออกแบบและทดลองระบบเพื่อสนับสนุนกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่ม ขั้นตอนที่ 4 ขยายเครือข่ายความร่วมมือ ประกอบด้วย การส่งเสริมการรวมตัวของกลุ่มต่างๆ การพัฒนาความเป็นประชาคมในลักษณะพหุภาคีหุ้นส่วนการพัฒนาและกระบวนการสร้างความร่วมมือและรับผิดชอบต่อสาธารณะ ส่วนธีระวัชร ภูระธีระ (2551) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการรายย่อยเพื่อความยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาผู้ประกอบการรายย่อย เสนอกลยุทธ์ในการพัฒนาผู้ประกอบการรายย่อย ผลการศึกษาพบว่า ยุทธศาสตร์การสร้างและพัฒนาผู้ประกอบการรายย่อย ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์การส่งเสริมให้ผู้ประกอบการรายย่อยให้มีความรู้ยุทธศาสตร์พัฒนาผู้ประกอบการด้านการออกแบบการผลิต การบริหารจัดการ การตลาด สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาผู้ประกอบการรายย่อย ประกอบด้วยปัจจัยหลักคือ 1) ความรู้ความสามารถและทักษะ 2)

ความสามารถในการบริหารงาน เทคโนโลยี 3) แรงจูงใจ 4) ท่าเลที่ตั้ง 5) ทุน 6) ความคิดสร้างสรรค์ 7) ความสามารถในการปรับตัว สม นาสะอ้าน (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขในหมู่บ้านชนบทอีสาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขในหมู่บ้านชนบทอีสาน ประเมินชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขและศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนาชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข ผลการศึกษาพบว่าองค์ประกอบด้านเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งประกอบด้วย ความสมดุลทางเศรษฐกิจ มีองค์ประกอบย่อยคือ 1) ครัวเรือนมีความสามารถในการวางแผน การใช้จ่ายการบริหารจัดการหนี้สินตามวิถีแบบพอเพียง 2) ครัวเรือนมีความสามารถในการลดต้นทุนการผลิต 3) ครัวเรือนมีรายได้พอเพียงสำหรับการดำรงชีวิตของครอบครัวตลอดปีความเข้มแข็งของการผลิต มีองค์ประกอบย่อยคือ 1) ครัวเรือนมีการสร้างและพัฒนาผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ และปลอดภัยต่อการบริโภค 2) ความสามารถในการผลิตและใช้พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ที่เป็นของชุมชน 3) ความเข้มแข็งของกลุ่มทำผลิตภัณฑ์และสร้างผล ผลิตในชุมชน 4) คนในชุมชนมีความสามารถและมีอำนาจการต่อรองในการจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนผลผลิต 5) คนในชุมชนมีการสร้างเครือข่ายทางเศรษฐกิจนอกพื้นที่ชุมชนเพื่อจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนผลผลิต เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของธุรกิจชุมชนในจังหวัดมหาสารคามโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจชุมชน สร้างรูปแบบการดำเนินงานและประเมินรูปแบบการพัฒนาการ

ดำเนินงานธุรกิจชุมชน ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบในการดำเนินงานของธุรกิจชุมชน ประกอบด้วยด้านที่สำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านผู้นำ กิจกรรมประกอบด้วย การฝึกอบรมเพิ่มภาวะผู้นำ ด้านการบริหารการตลาด กิจกรรมประกอบด้วย 1)อบรมด้านการตลาด 2) การฝึกปฏิบัติการเขียนแผนการตลาด 3) การมีที่ปรึกษา 4) การศึกษาดูงาน 5) การเรียนรู้ในชุมชนนอกฤดูการทำนา 6) การจัดเวทีเชื่อมโยงเครือข่ายการตลาด ด้านการบริหารการเงินและทุน กิจกรรมประกอบด้วย 1) การอบรมการบัญชีธุรกิจชุมชน 2) การฝึกปฏิบัติการบันทึกการบัญชี 3) การมีที่ปรึกษา 4) การเรียนรู้ชุมชนนอกฤดูการทำนา 5)การสร้างแรงจูงใจ อีกทั้ง ขวัญกมล ดอนขวา (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนที่มีต่อกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนผลการศึกษาพบว่า ปัจจัย ที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการของกลุ่มอาชีพหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประกอบด้วย ปัจจัยที่เป็นผลกระทบทางตรงคือ 1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยการฝึกอบรมเสริมความรู้ 2) การพัฒนากลุ่ม/องค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็งในการผลิต 3) การพัฒนาความรู้พื้นฐานเศรษฐกิจชุมชน 4) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพสำหรับกิจกรรมในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน ประกอบด้วย 1) กิจกรรมการผลิต 2) กิจกรรมการบริโภค 3) กิจกรรมการแปรรูป 4) กิจกรรมการขาย พูลสวัสดิ์ นาทองคำ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สร้างรูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการพัฒนา การดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วย การฝึกอบรมตามกิจกรรมต่างๆ จำนวน 13 กิจกรรม โดยแยกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้ 1) ด้านการบริหารเงิน ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 3 กิจกรรมคือ อบรมเกี่ยวกับบัญชี การวางแผนทางการเงิน การจัดการทรัพย์สินหมุนเวียนและการจัดหาแหล่งเงินทุน ด้านการบริหารการผลิต มีกิจกรรมย่อย 2 กิจกรรม คือ การวางแผน การผลิต กระบวนการผลิต การควบคุมการผลิตและการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต 3) ด้านการบริหารตลาดประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 4 กิจกรรมคือ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการตลาดส่วนประสมทางการตลาด ส่วนแบ่งการตลาด และตำแหน่งผลิตภัณฑ์ กลยุทธ์ทางการตลาดและการวางแผนการตลาด 4) ด้านผู้นำ ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 1 กิจกรรมคือ ฝึกอบรมให้ผู้นำมีความรู้ทางการบริหาร การพัฒนาผู้นำ สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการบริหารการเงินการบริหารการผลิต การบริหารการตลาด ปัจจัยด้านผู้นำและปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก

และผลการกำหนดรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ผลิตชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้ 4 รูปแบบคือ 1) การเสริมสร้างความเข้มแข็งกลยุทธ์ทางการตลาดของกลุ่มผู้ผลิตชุมชน 2) การเสริมสร้างความเข้มแข็งกระบวนการผลิตสินค้าและบริการของกลุ่มผู้ผลิตชุมชน 3) การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ การของกลุ่ม

ผู้ผลิตชุมชน 4) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ผลิตชุมชนด้านทุน เมื่อประเมินรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ผลิตชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 4 ด้าน คือประเมินมาตรฐานความเป็นไปได้ ประเมินมาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ ประเมินมาตรฐานด้านความเหมาะสม ประเมินมาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม พบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 สรุปว่าผ่านการประเมินสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤตติกา แสนโชน (2546) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของธุรกิจชุมชน : กรณีศึกษาสินค้าหัตถกรรมของจังหวัดอุดรธานี โดย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป ปัญหาการดำเนินงานของธุรกิจชุมชน สร้างรูปแบบและพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานธุรกิจชุมชน ผลการศึกษาพบว่า มีขั้นตอนการสร้างรูปแบบดังนี้ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาในการดำเนินธุรกิจชุมชน โดยการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการและผู้นำ 2) สร้างรูปแบบในการพัฒนาศักยภาพตามความต้องการของกลุ่มธุรกิจชุมชนด้วยการวิพากษ์รูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบ นำรูปแบบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มธุรกิจ 1 กลุ่มประเมินผลการทดลอง สำหรับรูปแบบการพัฒนาพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานธุรกิจชุมชน ประกอบด้วย 2 ด้าน คือด้านการพัฒนาศักยภาพการบันทึกข้อมูลการดำเนินงานของกลุ่มธุรกิจให้ถูกต้อง โดยการสร้างคู่มือการบันทึกบัญชีแบบง่าย และ ด้าน การพัฒนาศักยภาพฝ่ายการตลาด โดยสร้างคู่มือการตลาดชุมชน

ส่วนชาญชัยณรงค์ ทรงศาศรี (2552) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ร่วมในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้หลักการทางสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนชนบทซึ่งมีกระบวนการในการพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย 1) ศึกษาสภาพรูปแบบจากการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มรวมทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ โดยศึกษาและถอดบทเรียนจากหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง 2) กำหนดขอบข่ายตามกรอบแนวคิดจากทฤษฎีด้านการดำเนินชีวิตแบบพึ่งตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) วิเคราะห์และสร้างรูปแบบฯโดยการสนทนากลุ่มและข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากแบบสอบถาม 4) สังเคราะห์และพัฒนารูปแบบฯโดยการนำผลที่สอดคล้องกันระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณมากำหนดรูปแบบฯในภาพรวมของรูปแบบฯ

5) นำรูปแบบการเรียนรู้ฯไปเข้าสู่เวทีวิพากษ์ในหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงแต่ละหมู่บ้านและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบฯโดยผู้เชี่ยวชาญปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำหมู่บ้านต้นแบบฯและบรรจุเจริญสุข (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเขตจังหวัดภาคใต้ตอนบนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารการศึกษาฯ พัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาฯ และประเมินรูปแบบฯ พบว่ามีกระบวนการในการพัฒนารูปแบบโดยการศึกษาสภาพการบริหารการศึกษาฯ ดำเนินการโดยการศึกษาเอกสารสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ การพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาฯโดยยกร่างรูปแบบ เก็บข้อมูลด้วยเทคนิคเดลฟาย และประเมินรูปแบบฯความเหมาะสมและความเป็นไปได้ด้วยแบบสอบถามผู้บริหารการศึกษา (วิจัยเชิงปริมาณ)

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2558). *การบริหารจัดการกลุ่ม*. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์.
- กฤตติกา แสนโกชน. (2546). *การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของธุรกิจชุมชน : กรณีศึกษาสินค้าหัตถกรรมของจังหวัดอุดรธานี*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต).ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ขวัญกมล ดอนขวา. (2555). *การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. นครราชสีมา : สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ชาญชัยณรงค์ ทรงศาศรี. (2552). *การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้หลักการทางสิ่งแวดล้อมศึกษา*. มหาสารคาม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. (2555). *การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธีระวัชร ภูระธีระ. (2551). *รูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการรายย่อยเพื่อความยั่งยืน*.ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นัทที ขจรกิตติยา. (2550). *การจัดการธุรกิจชุมชน : แนวทางสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน*.วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2(2), 150-162
- บรรจง เจริญสุข. (2552). *การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตจังหวัดภาคใต้ตอนบน*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พูลสวัสดิ์ นาทองคำ. (2556). *รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์*. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ยุพิน เกื้อนครี. (2552). *การเสริมสร้างความเข้มแข็งเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มผู้ผลิตหอมแดงจังหวัดอุดรธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2552). *การจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจรายย่อย*. วารสารรายงานที่ดิอาร์ไอ, 6(7), 1-12.
- สม นาสะอ้าน. (2551). *การพัฒนารูปแบบชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขในหมู่บ้านชนบทอีสาน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). *ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (ฉบับชุมชน)“ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 สู่สังคมแห่งความสุขอย่างมีภูมิคุ้มกัน”*. กรุงเทพมหานคร : สหมิตรพรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. (2552). *การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของธุรกิจชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม*. วารสารคณะมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 26,(3), 53-76.

อมรา รัตตากร, สุภาพร ตันตีสันติสม, จีรวรรณ ปลั่งพงษ์พันธ์, ศรัณยธร พันธุ์วาสนา และช่อพุกษา เวียงนนท์. (2548). การเสริมสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์นมไม้ ชุมชนซอย
โรงน้ำแข็ง เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.